

De staatssecretaris van Sociale Zaken
en Werkgelegenheid
De heer ing. A. Aboutaleb
Postbus 90801
2509 LV DEN HAAG

Postbus 11563
2502 AN Den Haag
Wilhelmina van Pruisenweg 52
2595 AN Den Haag
Telefoon (070) 304 44 44
Fax (070) 304 44 45
www.iwiweb.nl

Contactpersoon R.J.C.M. Hoogstraten
Doorkiesnummer
E-mail
Onderwerp Project WWB 65+

Datum
Uw brief van
Ons kenmerk 2008/1195

Geachte heer Aboutaleb,

In het algemeen overleg van 17 januari 2008 over aanvullende bijstand voor mensen van 65 jaar en ouder met een onvolledige AOW-uitkering heeft u een aantal toezeggingen gedaan aan de Tweede Kamer, waarover u de Kamer voor het zomerreces wil informeren.

De Inspectie Werk en Inkomen (IWI) constateerde dat vragen over de voor- en nadelen en kosten van de overdracht van de uitvoering WWB65+ van gemeenten aan de SVB binnen het huidige wettelijk kader, worden beantwoord in een onderzoek dat de inspectie al had opgenomen in haar Jaarplan 2008. In overleg met u en de betrokken beleidsdirecties heeft de inspectie besloten het onderzoek versneld uit te voeren.

De inspectie heeft onderzocht welke aanpak volgens gemeenten en de Sociale Verzekeringsbank (SVB) kan bijdragen aan het terugdringen van het niet-gebruik van de algemene bijstand onder burgers van 65 jaar en ouder met een onvolledige opbouw aan AOW-rechten. Tevens is stilgestaan bij de vraag wat de voor- en nadelen (kunnen) zijn wanneer gemeenten de uitvoering van de aanvullende bijstand mandateren aan de SVB en welk effect mandatering heeft op het gebruik van overige gemeentelijke minimaregelingen door 65-plussers. Het onderzoek is uitgevoerd onder de vier grootste gemeenten, zeven gemeenten die behoren tot de G27 en negen overige gemeenten.

De resultaten van het onderzoek

Redenen om wel of niet te mandateren

Alle onderzochte gemeenten zijn het erover eens dat één loket voor 65-jarigen en ouder klantvriendelijk is. Daarnaast vinden de meeste gemeenten dat mandateren van uitvoering van de WWB65+ aan de SVB het terugdringen van het niet-gebruik van de algemene bijstand bevordert. Voor 65-plussers is in dat geval sprake van één loket voor de AOW en WWB. Ook neemt een mogelijk aanwezig schaamtegevoel af, omdat na mandatering de

aanvullende WWB-uitkering minder wordt ervaren als 'handje ophouden' en meer als 'aanvullend pensioen'. In tegenstelling tot de meeste gemeenten handelt de SVB veel schriftelijk en telefonisch af waardoor de klant zich niet aan een (bijstands)loket hoeft te melden.

Gemeenten vinden verder dat zij hun aandacht na mandaatverstrekking volledig kunnen richten op het aan het werk helpen van de overige uitkeringsgerechtigden aan wie een WWB-uitkering wordt verleend.

Gemeenten noemen ook zaken die reden zijn om geen mandaat te verstrekken aan de SVB. Zo zijn er gemeenten die de kosten die de SVB in rekening brengt te hoog vinden in vergelijking met hun eigen kosten. Ook veroorzaakt een toenemend gebruik door de klant van de aanvulling vanuit de WWB op hun onvolledige AOW-uitkering een extra uitputting van het I-budgetdeel. Sommige gemeenten hebben al een tekort op dit budget. De eventuele extra uitputting moeten de gemeenten in ieder geval gedurende maximaal twee jaar uit eigen middelen financieren. Het is voor sommige gemeenten ook niet altijd mogelijk om, wanneer de uitvoering wordt gemandateerd, de verwachte reductie in het personeelsbestand te realiseren. Uit het onderzoek blijkt dat veel gemeenten onvoldoende inzicht kunnen bieden in de uitvoeringskosten.

De gemeenten die niet van plan zijn mandaat aan de SVB te verstrekken, zijn van mening dat de éénloketgedachte voor deze doelgroep na mandaatverstrekking maar ten dele wordt bereikt. De uitvoering van de overige minimaregelingen gebeurt nog altijd door de gemeente, ook voor deze doelgroep. De 65-plusser moet zich voor een beroep op deze regelingen toch nog bij dit voor hem 'tweede' loket melden. Deze gemeenten merken op bang te zijn dat de klant uit het zicht van de gemeente verdwijnt. Dit weerhoudt deze gemeenten ervan de uitvoering te mandateren aan de SVB.

De inspectie onderschrijft de constatering dat er twee loketten blijven bestaan, maar heeft ook geconstateerd dat sommige gemeenten die de uitvoering hebben gemandateerd de in de keten beschikbare informatie benutten om de 65-plusser nog in het zicht te houden. De SVB informeert na mandatering de gemeenten maandelijks via het Inlichtingenbureau over de klanten die een aanvullende WWB-uitkering ontvangen. Sommige gemeenten gebruiken deze informatie in het kader van haar minimabeleid. Deze gemeenten geven aan dat er na mandatering door het benutten van deze informatie geen negatief effect ontstaat op het gebruik van de minimaregelingen. Zij geven aan dat doordat het gebruik van de WWB65+ na mandatering stijgt de gemeente meer klanten minimaregelingen aanbiedt dan voor de mandatering.

Aanpak tot terugdringen niet-gebruik door gemeenten en SVB

Gemeenten pakken het niet-gebruik van de WWB onder 65 plussers op verschillende manieren aan. De 65-plusser valt binnen alle gemeenten onder het minimabeleid. In veel

gevallen vormen de 65-plussers een (doel)groep binnen dit minimabeleid van de gemeente. Een aantal gemeenten heeft speciale ouderenteams of bereikt de 65-plussers via intermediairs, zoals ouderenbonden, zorginstellingen of moskeeën. Een enkele gemeente schrijft elke 65-plusser aan op het moment dat deze de 65-jarige leeftijd bereikt. Uit het onderzoek blijkt dat enkele gemeenten zich specifiek richten op de 65-plussers met een onvolledige AOW-uitkering. Het gaat dan bijna altijd om éénmalige acties, waarbij de klant meestal wordt uitgenodigd om contact op te nemen met de gemeente. De inspectie constateert dat gemeenten steeds meer instrumenten inzetten voor de minima, inclusief de groep van 65-plussers. Er moet rekening worden gehouden met het feit dat gemeenten vanaf de invoering van de WWB zich eerst op werk voor de 65-minners hebben gericht. Sinds de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2007 neemt de aandacht voor armoedebestrijding toe.

Om de benadering van de klant binnen de aanpak van de gemeenten en de SVB te typeren, heeft de inspectie de begrippen, actieve en passieve aanpak gedefinieerd. Actief in dit kader betekent dat in eerste instantie, maar zeker in tweede instantie, de gemeente of de SVB persoonlijk contact opneemt met de klant. Bij een passieve benadering bestaat er wel voorlichting en correspondentie vanuit de uitvoerende instantie aan de klant, maar het initiatief tot contact ligt altijd bij de klant.

Zowel de SVB als gemeenten vinden een actieve benadering van de klant een effectievere manier om het onterecht niet-gebruik terug te dringen dan een passieve. De inspectie constateert dat de benadering van de klant bij gemeenten soms actief is, maar doorgaans passief. De SVB benadert de klant actief.

De SVB heeft ten aanzien van het bereiken van de 65-plussers een beter uitgangspunt. De SVB heeft namelijk met de potentiële WWB-klant al contact. Iedere 65-plusser wordt immers benaderd voor de AOW-uitkering. Tevens ontvangt de SVB in de AOW-aanvraagprocedure informatie over het inkomen van de jongere partner. Deze informatie verkleint de groep die door de SVB nog moet worden benaderd voor een mogelijk recht op aanvullende WWB. Dit is informatie waarover de gemeenten niet beschikken. De SVB heeft dus al contact met de klant, waardoor de stap naar een WWB-aanvraag kleiner is dan in de situatie dat de gemeente de uitkering verzorgt.

Gemeenten geven aan dat het in beeld krijgen van de 65-plusser die mogelijk recht heeft op een aanvullende WWB-uitkering voor hen moeilijk is. De SVB verstrekt maandelijks informatie over personen die een onvolledige AOW-uitkering ontvangen aan het Inlichtingenbureau. Deze informatie is volgens de gemeenten niet direct bruikbaar. Tot de groep waarover de SVB informatie verstrekt aan het Inlichtingenbureau behoren namelijk ook personen die voldoende (pensioen)inkomen of vermogen hebben en daardoor geen recht hebben op aanvullende bijstand. De groep is daardoor voor gemeenten te groot en daardoor te duur om actief te benaderen. Verschillende gemeenten meldden dat het kunnen verrijken van deze gegevens met bijvoorbeeld informatie van de Belastingdienst om de

groep te verkleinen, wordt belemmerd door privacywetgeving. Die gemeenten geven aan dat het hierdoor niet lukt om de doelgroep beter in beeld te krijgen. De inspectie merkt op dat op grond van de Algemene wet inzake rijksbelastingen (AWR) gegevensuitwisseling tussen de Belastingdienst en gemeenten in beginsel mogelijk is. Tot 1 januari 2008 bestond alleen de mogelijkheid de Minister van Financiën om ontheffing te verzoeken van de geheimhoudingsplicht. Vanaf begin dit jaar is in de AWR het uitgangspunt dat de geheimhoudingsplicht niet geldt, indien bij ministeriële regeling is bepaald dat de bekendmaking van gegevens door de Belastingdienst noodzakelijk is voor de goede vervulling van de publiekrechtelijke taak. Indien dit niet het geval is, moet de Minister van Financiën ontheffing verlenen van de geheimhoudingsplicht. Bij één gemeente waar koppeling tussen bestanden van de SVB en Belastingdienst wél heeft plaatsgevonden, had dit goede resultaten. De SVB heeft in januari van dit jaar een soortgelijke landelijke actie gehouden waarvan de resultaten nog niet bekend zijn. Overigens blijkt dat veel gemeenten de informatie die het Inlichtingenbureau gratis beschikbaar stelt niet raadplegen.

Resultaten en knelpunten

De resultaten laten zien dat bij drie van de G4-gemeenten het mandateren van de uitvoering aan de SVB effect heeft. De toename van het aantal uitkeringen is relatief hoger dan het landelijk beeld. Enkele gemeenten die de uitvoering niet hebben gemandateerd, behalen zelf ook een goed resultaat door hun actieve benadering vanuit hun minimabeleid, gecombineerd met eenmalige gerichte acties. Overigens blijkt dat over het geheel bezien het aantal mensen dat alsnog recht heeft op een aanvullende WWB-uitkering beneden de verwachting blijft van zowel de SVB als gemeenten.

Wanneer de uitvoering van de WWB voor 65-plussers aan de SVB is gemandateerd, ervaren gemeenten wel knelpunten in het uitvoeringsproces. In veel gevallen zijn deze inmiddels opgelost door de goede communicatie tussen de SVB en de individuele gemeenten. Er worden ook knelpunten genoemd die binnen de huidige wettelijke kaders niet kunnen worden opgelost. Zo blijft de gemeente verantwoordelijk voor de uitvoering van de WWB voor de betrokkenen terwijl zij die niet meer verzorgt. Ook blijft de gemeente verantwoordelijk voor de verslaglegging in bijvoorbeeld het eigen jaarverslag. Daarnaast worden gemeenten aangesproken door het Centraal Bureau voor de Statistiek op WWB-verantwoordingscijfers van de SVB waarin zij niet direct inzicht hebben. Gemeenten noemen ook als knelpunt de rechtsongelijkheid die ontstaat tussen 65-plussers en 65-minners nadat de uitvoering is gemandateerd, bijvoorbeeld bij kwijtschelding van schulden. Verder ervaren gemeenten de groep van 65-plussers als 'een vreemde eend in de bijt'. Immers de WWB is erop gericht burgers aan het werk te helpen, iets wat voor de 65-plussers in het kader van deze wet niet aan de orde is. Enkele van deze knelpunten zijn voor sommige gemeenten reden om niet te mandateren. Sommige gemeenten geven er als gevolg van deze knelpunten de voorkeur aan voor deze groep een aparte (wettelijke) regeling tot stand te brengen.

Tot slot

In het onderzoek heeft de inspectie één samenwerkingsverband tussen een gemeente en de SVB gezien die als best practice kan worden gezien. Deze gemeente heeft mandaat verstrekt aan de SVB waardoor de SVB iedere nieuwe AOW-er benadert. Gelijktijdig heeft de SVB haar bestand met 66-jarigen en ouder in deze gemeente verrijkt met inkomens- en vermogensgegevens van de Belastingdienst. Deze groep heeft de gemeente vervolgens thuis bezocht. De gemeente heeft tijdens het huisbezoek beoordeeld of de cliënt recht had op aanvullende bijstand en gelijktijdig het recht op overige minimaregelingen beoordeeld. De aanvraagformulieren zijn meteen ingevuld. Een kopie met handtekening van de behandelende gemeentelijk ambtenaar was voor de SVB voldoende om de WWB-uitkering toe te kennen. Hierdoor werd voorkomen dat de SVB wederom dezelfde gegevens bij de cliënt zou uitvragen. De gemeente benut de SVB-informatie (via het Inlichtingenbureau) over nieuwe WWB-gerechtigden voor het benaderen van de cliënt aan huis. Deze informatie is voor deze gemeente input voor haar minimabeleid. Hiermee wordt het gebruik van voorzieningen geoptimaliseerd, zodat de cliënt voldoende inkomen heeft om in zijn bestaanszekerheid te voorzien en op een normale wijze te kunnen participeren in de maatschappij.

Het voorbeeld laat zien dat samenwerking in de keten en actieve benadering van de cliënt essentiële voorwaarden zijn voor een goed resultaat.

De Inspectie Werk en Inkomen heeft in deze brief de belangrijkste conclusies van het onderzoek weergegeven en wil hiermee bijdragen aan de effectiviteit van de uitvoering van de WWB65+, waarbij het belang van de 65-plusser met een onvolledige AOW centraal staat. Zij vertrouwt erop dat u de bevindingen van dit onderzoek kunt gebruiken voor het nakomen van enkele van uw toezeggingen aan de Tweede Kamer.

Hoogachtend,
Inspecteur-generaal a.i.

(drs. P.H.B. Pennekamp)

Bijl.